

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

KAKO DO SURADNJE?

Metode i iskustva (uspješnog) uključivanja
javnosti u prostorno planiranje

1

Izv. prof. dr. sc. Jana Šarinić
Katedra za urbanu sociologiju
Odsjek za sociologiju
Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet

**Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana**

**Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana**

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-NC

HOW TO...

“

U realizaciji gradske politike treba težiti ujednačavanju kvalitete grada u njegovoj ukupnoj upotrebnoj vrijednosti. Stoga se socijalna pravda u javnim prostorima može definirati kao realiziranje jednakog prava na korištenje grada – svima.

”

ČALDAROVIĆ, ŠARINIĆ; 2017:56

Grad kao zajedničko dobro

Uvod

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

Uspješno uključivanje javnosti u prostorne transformacije, posebno u urbanim područjima, uvijek počinje pitanjem - **kako do što uspješnije suradnje?**

Pitanje je kompleksno i odnosi se na niz aspekata uspješne participacije i kvalitetne prostorne transformacije.

Kako i kad uključiti različite aktere, ostvariti njihovu međusobnu suradnju i pomiriti različite interese te dovesti do prijedloga koji su konstruktivni, utemeljeni stručnom znanju i služe za opće dobro?

Uvod

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

Uloga urbanih sociologa u urbanizmu i prostornom planiranju:

- **analiza društvenih procesa** (socio-prostorni aspekti) u prostoru tj. društvene diobe prostora npr. gentrifikacija, getoizacija, segregacija,...
- **istraživanje i stručno znanje:** terenskim istraživanjem omogućuju suradnju i prepoznavanje potreba te uključivanje (mišljenja) građana / stanovnika / zajednice u procese planiranja i same prostorne intervencije
- **interdisciplinarni pristup** omogućuje komunikaciju i suradnju s drugim strukama - primarno arhitektima i urbanistima te donositeljima odluka (politika, struka npr. prostorni planovi, pojedinačne prostorne intervencije...)

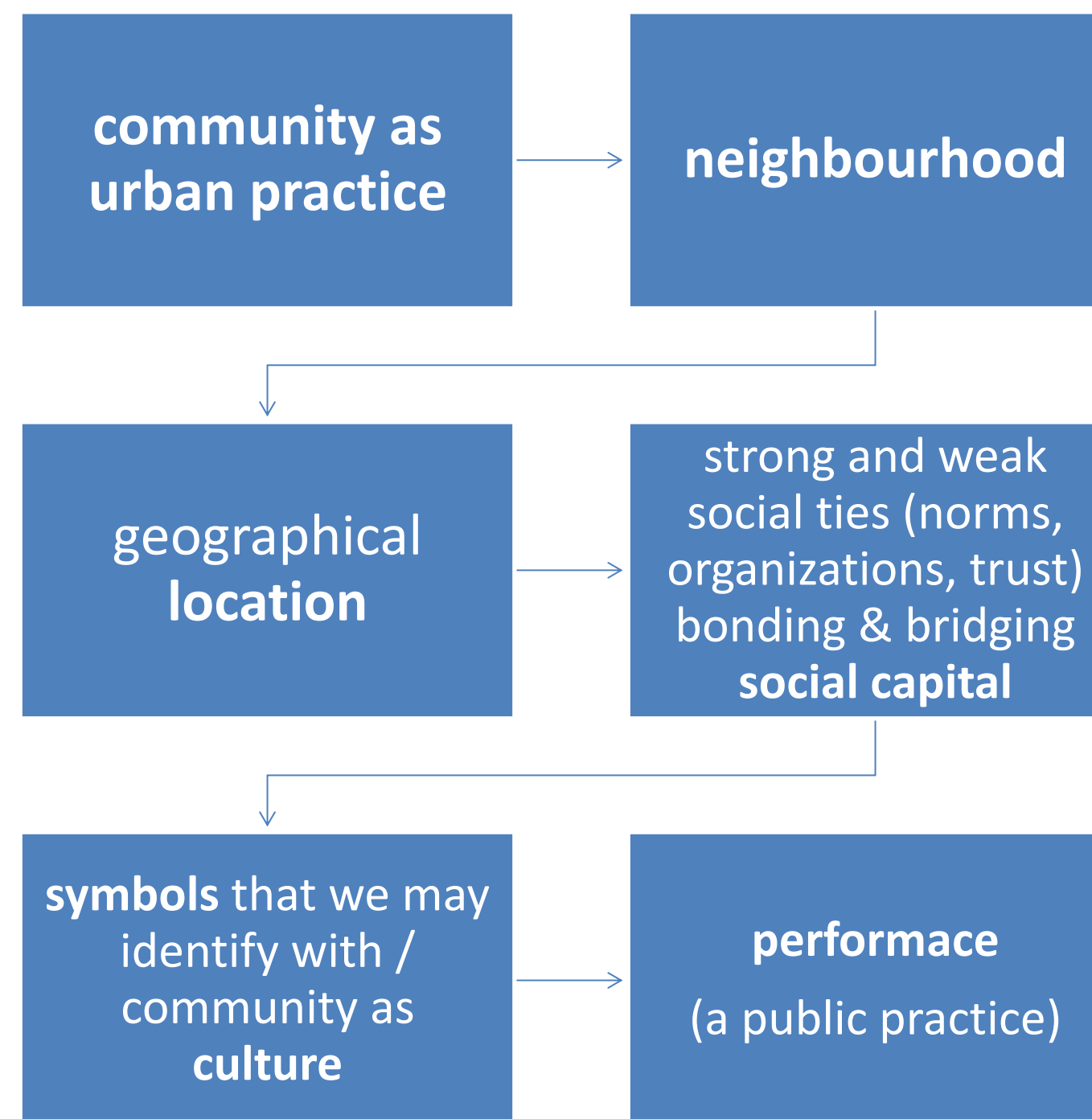
5

Razumijevanje za koga je plan ili promjena bitna

- ne postoji “neutralno planiranje” prostora, gradova, prostornih intervencija..
- sve navedene procese vode određene VRIJEDNOSTI i na njih utječu odnosi moći među društvenim akterima (nositelji akcije, dionici)
- *top-down* i *bottom-up* pristupi urbanizmu ili prostornom planiranju itd. pokazuju različite vizije, vrijednosti i shvaćanja fokusa i cilja
 - to nisu nužno alternativni i međusobno isključivi pristupi
 - potrebno je procijeniti važnost stručnog i važnost lokalnog znanja u prostornim procesima

Razumijevanje za koga je plan ili promjena bitna – (lokalna) zajednica?

- T. Blokland (2017) smatra da se **zajednica prečesto shvaća kao stabilna struktura** utemeljena na trajnim odnosima s rodbinom, prijateljima, skupinama ili susjedima.
- Umjesto toga, **ističe prolazne i fluidne susrete koji čine zajednicu** te je definira kao **skup dijeljenih urbanih praksi u globaliziranom svijetu.**

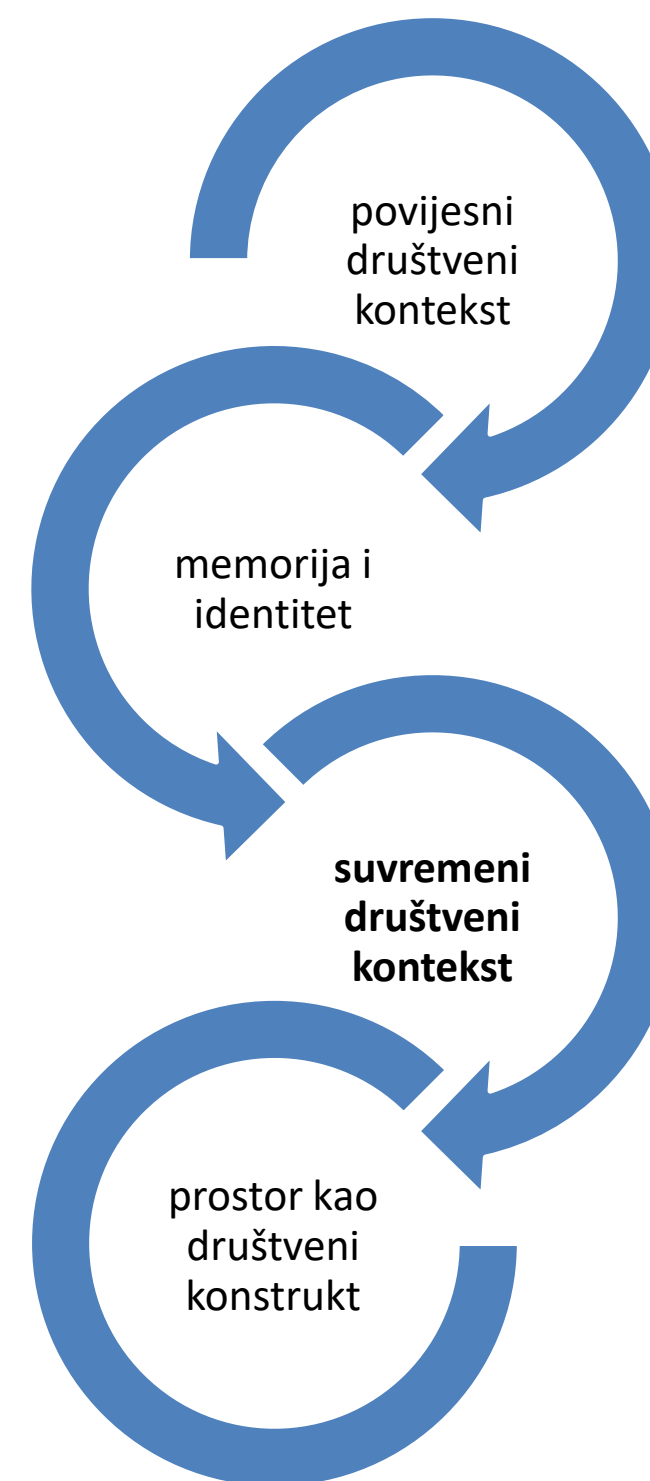
Izvor: BLOKLAND, TALJA. COMMUNITY AS URBAN PRACTICE (URBAN FUTURES)
)

Sociološki koncept prostora

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

- prostor je socijalni konstrukt
- potrebno je razumjeti povezanost prošlosti, sadašnjosti i budućnosti
 - i postavljati pitanja o vezama, odnosima moći, različitim akterima i posljedicama njihovih akcija (u prošlosti i sadašnjosti)

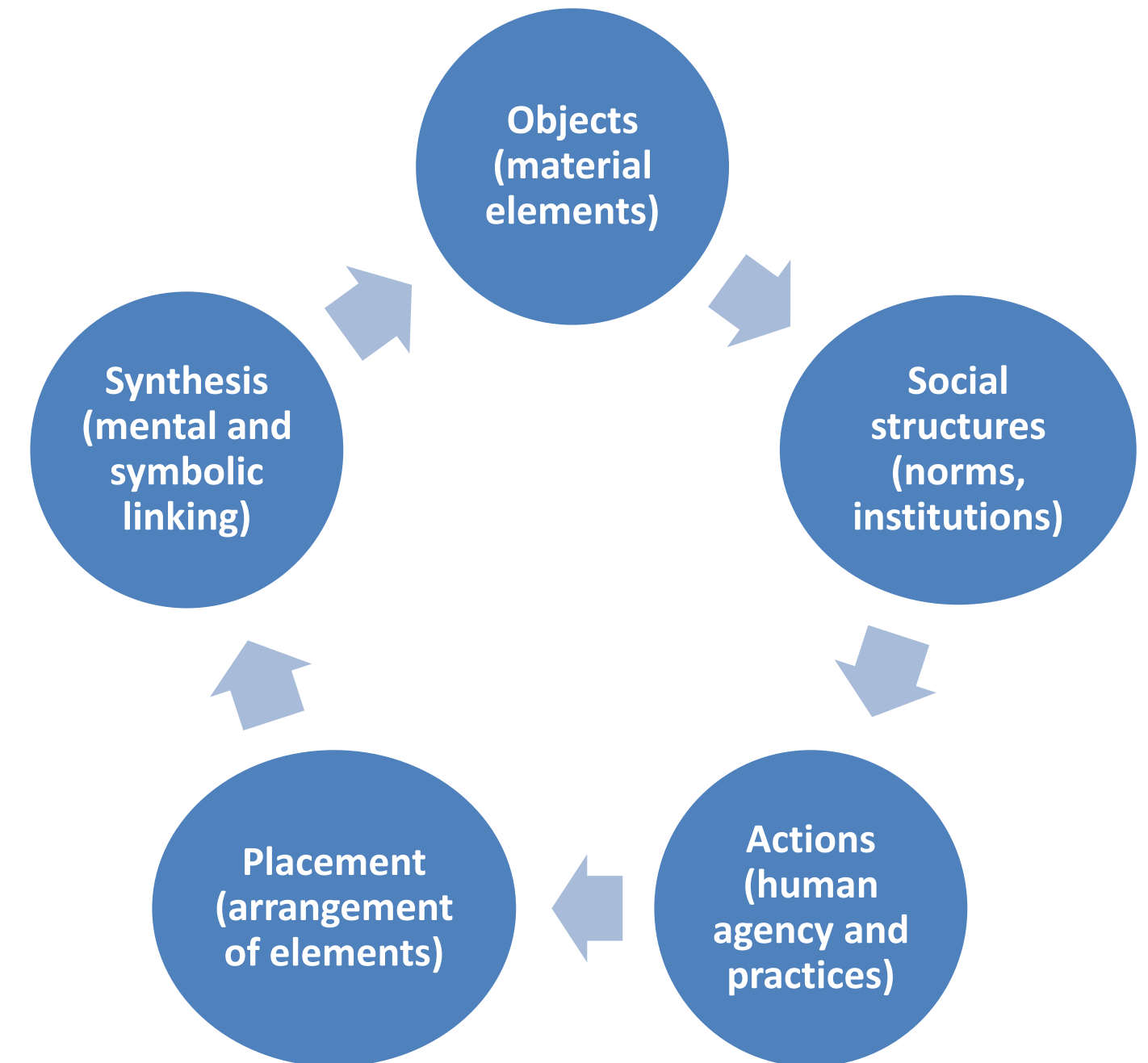
8

Sociološki koncept prostora

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

- prema sociološkom konceptu prostora Martine Löw (2016):
 - Urbani prostori su relacijska polja koja su **sjecišta identiteta, moći i društvenih praksa**
 - **Zajednice** su prostorno određene (embedded), ali nisu ograničene geografskim granicama, a **prostor igra ulogu u uključivanju i isključivanju**, oblikujući tko pripada, a tko ne...

Sociološki koncept prostora

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

Čemu služi participacija?

Jedna od svrha je da se stručnjake i donositelje odluka upozna s potrebama i znanjima koja imaju građani / stanovnici određenog prostora tako da se donesu odluke koje doprinose kvaliteti prostora i života te zadovoljstvu građana.

Uključivanjem građana smanjuje se mogućnost njihovog nezadovoljstva rješenjima, daje im se mogućnost izražavanja potreba/želja/protivljenja, dublje se razumije aspekt vezanosti uz prostor i način na koji ga stanovnici doživljavaju (identitet, memorija, simbolika prostora) te se stvara zajedništvo u procesu planiranja i unošenja promjena u prostor pa potencijalno i brizi za prostor/ljude.

Stručna ekspertiza je potrebna kako bi se potrebe/želje/protivljenja adekvatno "preveli" u jezik dokumenata (prostornih planova, strategija i dr.) i samih prostornih rješenja – participacija osnažuje i uključuje sve društvene skupine, ako se provodi kvalitetno!

PARTICIPACIJA JE PROCES

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

ANALIZA STANJA

detaljna analiza stanja u prostoru i šireg društvenog konteksta
analiza aktera
analiza odnosa moći
potencijalni problemi u provedbi ili implementaciji rezultata

PRIPREMA

izbor metoda (intervju, focus grupa, anketa)
izbor načina provedbe određenih metoda:
online ili uživo
izbor vremena i mjesta provedbe

PROVEDBA

transparentnost i etičnost
jasnoća procesa i cilja

ANALIZA REZULTATA

analiza rezultata po fazama i metodama
provjera procesa
dopuna
rasprava o ukupnim rezultatima

¹²

ZAKLJUČCI I SMJERNICE

ograničenja
potreba ponavljanja određenih faza

implementacija

Jako zahtjevan!!!

“

Life between buildings comprises the entire spectrum of activities, which combine to make communal spaces in cities and residential areas meaningful and attractive.

”

(GEHL, LIFE BETWEEN BUILDINGS, 2011)

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

Zajednica treba javni prostor

Javni prostor

- **javni prostor se u užem smislu** odnosi na sve one dijelove izgrađenog i prirodnog okoliša gdje **javnost ima slobodan pristup** (Carmona et al.):
 - **ulice, trgovi i ostali prolazi**, bez obzira jesu li dominantno namijenjeni stanovanju, komercijalnoj ili društvenoj namjeni
 - **otvoreni prostori i parkovi**
 - **privatno-javni prostori gdje je omogućen pristup svima** (tijekom dana)
- javni prostori koriste se svakodnevno i značajno utječu na **kvalitetu života** i predstavljaju javni interes (WHO)
- **Javni prostor odražava društvene odnose u gradovima**: odnos prema javnom i općem dobru, odnose među različitim akterima i među društvenim grupama, odnos prema prirodi i zelenilu, simboličke aspekte i vrijednosne sustave

16

VRBİK

Bajs

Bajs

Bajs

Bajs

Bajs

Bajs

Bajs

Bajs

VAŽNOST (JAVNOG) PROSTORA ZA KVALITETU ŽIVOTA ZAJEDNICE

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

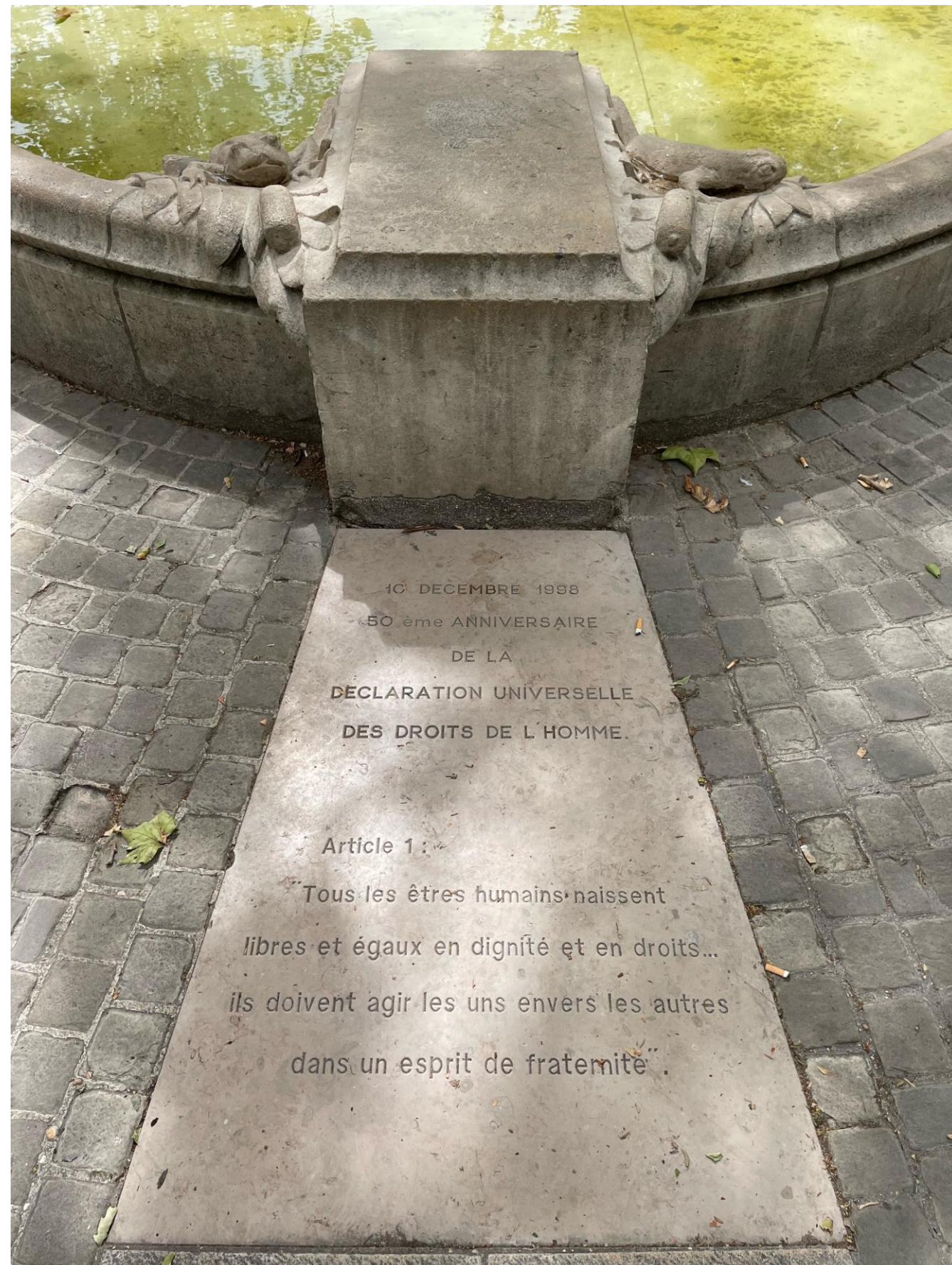
- pitanje / problemi:
 - regeneracije i gentrifikacije
 - prava na grad –javni prostor
 - društvene uključenosti /isključenosti
 - uključenosti i aktiviranja zajednice
 - urbanog planiranja, razvoja i politika
- kvart/čtvrť kao mjesto života, ne grad u cjelini
- važnost osjećaja za zajednicu i pripadnosti, važnost socijalnog kapitala susjedstva za dobrobit zajednice (*well-being*) – važnost participacije!

20

**Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana**

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

JAVNI PROSTOR

javni prostori važni su za stvaranje zajednice koja je važna osnova za očuvanje prostora

valorizacija i očuvanje te integracija kulturne baštine u javne prostore u istraživanjima se pokazuju kao potencijal za integraciju zajednice (shvaćene na temelju ranije navedene definicije T. Blokland)

Primjeri istraživanja i primjene participativnih metoda - Dubrovnik

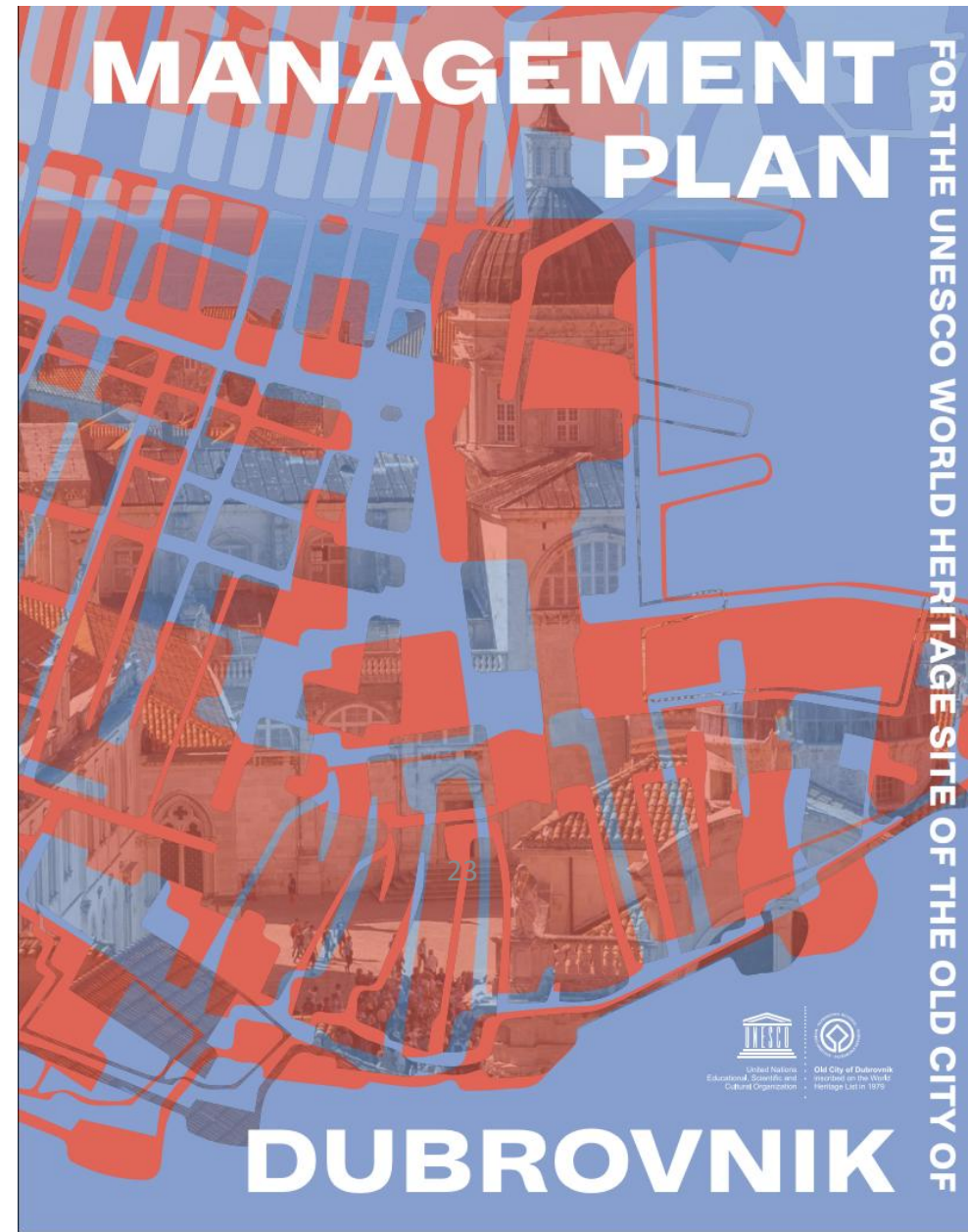
SOCIOLOŠKA STUDIJA
U SVRHU IZRADA SVEOBUHVAJNIH
IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG
PLANA UREĐENJA I GENERALNOG
URBANISTIČKOG PLANA
GRADA DUBROVNIKA (2022./2023.)

Jana Vukić

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU FILOZOFSKI FAKULTET

Zagreb, 2024.

<https://www.dubrovnik.hr/vijesti/socioloska-studija-u-svrhu-izrade-sveobuhvatnih-izmjena-i-dopuna-ppu-a-i-gup-a-grad-dubrovnik-19191>

https://zod.hr/wp-content/uploads/2022/04/PLAN_UPRAVLJANJA_EN_G_za-web1.pdf

Sociološko demografska studija 'Život u povijesnoj jezgri Dubrovnika' kao važan segment Plana upravljanja predstavljen je pretočena u knjigu u četvrtak na Sveučilištu u Dubrovniku.

<https://zod.hr/wp-content/uploads/2022/02/ZIVOT-U-POVIJESNOJ-JEZGRI-Sociolosko-demografska-studija.pdf>

Primjeri participativnih projekata - sociološke studije

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

Ciglana na Črnomercu – privatni
investitor

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/strategijsko_planiranje/Gradski%20projekt%20Ciglana%20i%20Kusto%20A1ija_SOCIOLO%20A0KA%20STUDIJA_PDF.pdf

Grad Dubrovnik

SOCIOLOŠKA STUDIJA
U SVRHU IZRADE SVEOBUHVAJNIH
IZMJENA I DOPUNA PROSTORNOG
PLANA UREĐENJA I GENERALNOG
URBANISTIČKOG PLANA
GRADA DUBROVNIKA (2022./2023.)

Jana Vukić

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU FILOZOFSKI FAKULTET
Zagreb, 2024.

<https://www.dubrovnik.hr/vijesti/socioloska-studija-u-svrhu-izrade-sveobuhvatnih-izmjena-i-dopuna-ppu-a-i-gup-a-grada-dubrovnika-19191>

Grad Zagreb

https://www.zagreb.hr/UserDocImages/1/Prostor%20sredista%20Tresnjevke_Socioloska%20studija_e-knjiga_2020.pdf

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/strategijsko_planiranje/PROGRAM%20GRADSKOG%20PROJEKTA.pdf

Klaonica / Zagrepčanka u Heinzellovoj ulici, Grad Zagreb

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/strategijsko_planiranje/ZAGREPCANKA_Socioloska%20studija_prosinac%202021.pdf

Participacija – Traité sur / Étude sur / Essai sur... liberté, égalité, fraternité?

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

**Urbani akteri i odnosi moći –
DOMINACIJA POLITIČKIH I
EKONOMSKIH AKTERA NAD
PROTOROM**

na svim razinama od državne
preko regionalne do gradske /
lokalne

**Participacija STRUČNIH
AKTERA u donošenju odluka je
gotovo nepostojeća**

NEMA INTERDISCIPLINARNE I
INSTITUCIONALNE SURADNJE

**GRAĐANI NISU MOTIVIRANI
JER NEMAJU MOĆ**
participacija **GRAĐANA** u
procesima donošenja odluka o
prostoru nema adekvatan
zakonski okvir (javna rasprava!)

**Komplicirani birokratski sustav
onemogućuje stvarno
participativno djelovanje i
suradnju, posebno u većim
gradovima – zakonski okvir nije
adekvatan (institut javne
rasprave!)**

**NEMA SURADNJE, NEMA
POVJERENJA I NEMA
ODGOVORNOSTI**
– stari modernizacijski okviri i
nedostatak demokratske
kulture- NIMBY umjesto
suradnje

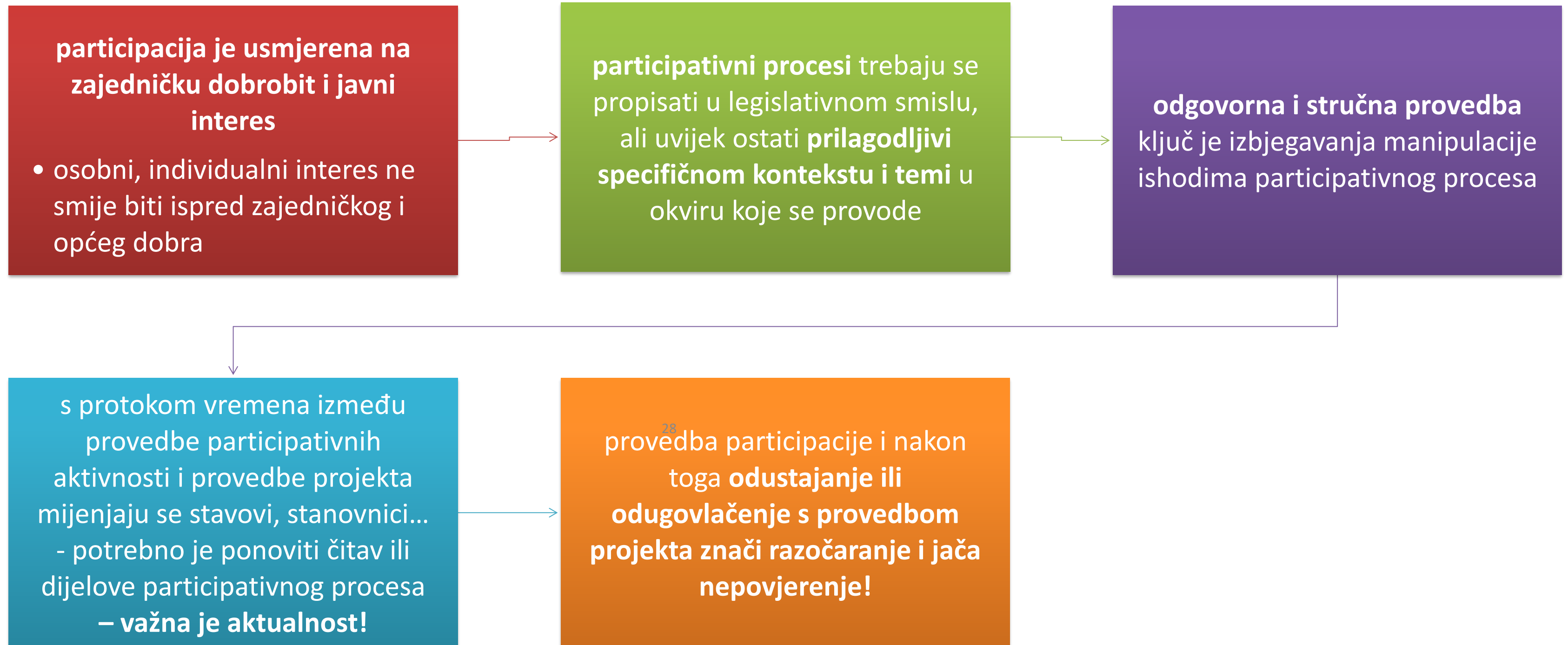
**Problem ekspertnog
(ne)znanja – kako provesti
participativni proces – često se
prepisuju iskustva drugih bez
prave svijesti o mjerilu, temi ili
zajednici o kojoj se radi**

**PROBLEM MANIPULACIJE
PARTICIPATIVNIM PROCESOM I
REZULTATIMA – PROBLEM
NEREALIZIRANIH PROJEKATA**

Participacija – Traité sur..., Étude sur..., Essai sur... liberté, égalité, fraternité?

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

POTENCIJALI ZA PROMJENU?

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

- ▶ **redefiniranje pojma zajednice u skladu s društvenim promjenama - ZAJEDNICA kao KOLEKTIVNA I KULTURNA FIGURACIJA** (obrasci koje pojedinci i grupe međusobno uspostavljaju), a ne samo fizička "pripadnost mjestu"!
- ▶ na temelju prethodnog može se stvarati **zajednička odgovornost prema prostoru!**
- ▶ nužni su **uvažavanje i suradnja struka, akademske razine i politike** (lokalne, regionalne i nacionalne) u skladu sa smjernicama strukovnih udruženja na međunarodnoj i domaćoj razini
- ▶ **informiranje i razvijanje participativnih procesa i alata kao obaveza u svakom aspektu planiranja ili intervencija u prostoru**

29

POTENCIJALI ZA PROMJENU?

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

- ▶ nužno je preuzeti vlastiti dio odgovornosti!
- ▶ krenuti u djelovanje od (nejednakih) odnosa moći različitih društvenih/prostornih aktera:
 - ▶ stručna javnost mora djelovati s jasnim stavom o važnosti zaštite prostora u svakoj (pojedinačnoj i kolektivnoj) akciji
 - ▶ opća javnost nema razvijenu svijest o vrijednosti prostora "kao takvog", prostora kao općeg dobra - uvijek je to "tuđa odgovornost" - **potrebno je iz pasivnog preći u aktivan odnos - ODGOVORNOST! a ne KORIST!**
 - ▶ **političke (i ekonomske) aktere** (na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini) treba **podučavati i prozivati da razvijaju participativne procese, koriste ih odgovorno i na opću dobrobit** - takav pristup ograničit će i negativno djelovanje ekonomskih aktera te im omogućiti djelovanje u prostoru koje će taj prostor unaprijediti, a ne devastirati
- ▶ **PARTICIPACIJA JE kompleksan PROCES koji počiva na POVJERENJU (I ODGOVORNOSTI)**

HVALA NA PAŽNJI
THANKS FOR THE ATTENTION

LITERATURA, primjeri istraživanja i izvori

Od planiranja do prakse:
mobilnost, javni prostori i glas građana

Varaždin 10. - 11. 6. 2026.

- Blokland, Talja (2017). *Community as urban practice*. Polity.
- Čaldarović, Ognjen (1989). *Društvena dioba prostora*. Zagreb. Sociološko društvo Hrvatske.
- Čaldarović, Ognjen (2010). „Još jednom o urbanoj obnovi. O pojmovima i procesima obnove urbanog naslijeđa” *Kvartal*. <https://hrcak.srce.hr/file/256705>
- Šarinić, Jana; Čaldarović, Ognjen. (2015) *Suvremena sociologija grada. Od nove urbane sociologije prema sociologiji urbanog*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Čaldarović, Ognjen; Šarinić, Jana. (2017) *Suvremeni grad - javni prostori i kultura življenja: primjer Zagreba*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Vukić, Jana, Jukić, Tihomir, Čaldarović, Ognjen (2019). ” Small-scale Urbanism and Social Sustainability - Interdisciplinary Research of Public Space in Zagreb”. *Sociologija i prostor Vol. 57 No. 1 (213), 2019*. <https://hrcak.srce.hr/219741>
- Klempić Bogadi, Sanja ; Vukić, Jana ; Čaldarović, Ognjen. (2018). *Život u povijesnoj jezgri Dubrovnika: sociološko- demografska studija*. Dubrovnik: Zavod za obnovu Dubrovnika, <https://zod.hr/wp-content/uploads/2022/02/ZIVOT-U-POVIJESNOJ-JEZGRI-Sociolosko-demografska-studija.pdf>
- Sim, David (2019). *Soft City: Building Density for Everyday Life*. Island Press.
- Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a „Starim gradom Dubrovnikom“ 2021.-2026. <https://zod.hr/plan-upravljanja/>

SOCIOLOŠKE STUDIJE (Šarinić):

- Sociološka studija za Izmjene i dopune prostornog plana i generalnog urbanističkog plana Grada Dubrovnika 2023. <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/book/177>
- Gradski projekt Prostor središta Trešnjevke https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/1/Prostor%20sredista%20Tresnjevke_Socioloska%20studija_e-knjiga_2020.pdf
- Gradski projekt Zagrepčanka u Heinzellovoj ulici. Sociološka studija. Zagreb: Grad Zagreb, 2021 i dr. https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/strategijsko_planiranje/ZAGREPCANKA_Socioloska%20studija_prosinac%202021.pdf
- OSTALI IZVORI: IDIZ (https://wwwadmin.idi.hr/uploads/Ss_FINAL_22_2_2021_dodano_final_7_1_c696091a04.pdf), Grad Zagreb (<https://aktivnosti.zagreb.hr/>), ODRAZ (<https://www.odraz.hr/publikacije/nasa-zajednica-nasa-odgovornost/>) i dr.